

Sygn. akt III AUa 3025/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Anna Kubasiak

Sędziowie: SA Ewa Jankowska

SO del. Ewa Stryczyńska (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Marta Brzezińska

po rozpoznaniu w dniu 21 stycznia 2015 r. w Warszawie

sprawy L. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

o wznowienie postępowania w sprawie oznaczonej sygnaturą akt XIV U 60/12 Sądu Okręgowego w Warszawie

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 października 2013 r. sygn. akt XIV U 4304/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. na rzecz L. W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt III AUa 3025/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych z 29 października 2012 r. na podstawie art. 403 § 2 k.p.c. w związku z art. 114 ust 2 pkt 2 i art. 184 ust 1, art. 32 ust 1a oraz art. 100 ust 1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie toczącej się pod sygn. XIV U 60/12 wywołanej odwołaniem L. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. z 17 listopada 2011r. Nr (...) wnosząc o zmianę powyższego wyroku w ten sposób, że odwołanie ubezpieczonego od w/w decyzji oddala oraz wstrzymuje wykonania wyroku. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał na pojawienie się nowych okoliczności faktycznych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których wynika, że prawo do wcześniejszej emerytury nie powstało. Skarżący podniósł, że w trakcie wykonywania wyroku Wydział Świadczeń Emerytalno-Rentowych ustalił, że wyłączeniu podlegają okresy urlopu bezpłatnego i zwolnień lekarskich po 15 listopada 1991r., co oznacza, że nie jest spełniony warunek 15 lat pracy w warunkach szczególnych na dzień 31 grudnia 1998r. Wobec powyższego prawo do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie istnieje. Okoliczność ta, zdaniem Oddziału nie była przedmiotem rozważań

Sądu i nie ustalono faktycznego okresu pracy w warunkach szczególnych z wyłączeniem powyższych okresów. Ponadto Zakład wskazał, że zachodzą przesłanki uzasadniające wniesienie skargi o wznowienie postępowania, o których mowa w art. 114 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z którego wynika, że organ rentowy występuje do Sądu o wznowienie postępowania, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczenia nie istnieje lub istnieje w niższej wysokości.

W odpowiedzi na skargę L. W. wniósł o odrzucenie skargi o wznowienie postępowania na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. ewentualnie oddalenie skargi na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. z uwagi na brak wykrycia nowych okoliczności faktycznych bądź środków dowodowych, bądź zwrot pisma stronie skarżącej z uwagi na niedopełnienie wymogów zawartych w art. 126 § 1 i 2 oraz art. 128 k.p.c. W uzasadnieniu zainteresowany podał, że z treści skargi wynika, że nową okolicznością faktyczną powołaną jako podstawa wznowienia postępowania jest „wykrycie” okresów urlopów wypoczynkowych i zwolnień lekarskich, z których korzystał L. W. i ich wpływ na staż pracy w szczególnych warunkach. Jedynym dowodem w sensie materialnym „odkrytym” przez Oddział jest wydruk z systemu komputerowego Zakładu (załączony do skargi). Zdaniem ubezpieczonego środek dowodowy w postaci wydruku komputerowego, który był dostępny stronie skarżącej przez cały okres postępowania sądowego nie może stanowić nowego dowodu. Strona skarżąca bowiem mogła z niego skorzystać w toku postępowania sądowego, toczącego się przed Sądem przy dołożeniu należytej staranności. Ubezpieczony wskazał, że wydruk był dostępny i znany organowi rentowemu, który w toku postępowania nie podnosił zarzutów odnoszących się do wpływu okresów zwolnień lekarskich czy urlopów wypoczynkowych na staż pracy odwołującego się. W ocenie ubezpieczonego nie można uznać, że strona skarżąca dowodzi znanych jej w postępowaniu okoliczności za pomocą później wykrytych, nowych środków dowodowych.

Wyrokiem z 8 października 2013r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych oddalił skargę o wznowienie postępowania oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. na rzecz odwołującego się L. W. kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawą powyższego rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego były następujące ustalenia faktyczne:

L. W. urodzony (...) złożył 5 września 2011r. wniosek o emeryturę. Decyzją z 17 listopada 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. odmówił L. W. prawa do emerytury z uwagi, że na 1 stycznia 1999r. nie udokumentował 15 lat pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył L. W. wnosząc o uchylenie powyższej decyzji w całości i przyznanie prawa do emerytury. W uzasadnieniu stanowiska odwołujący podał, że do akt ZUS złożył świadectwo pracy z 25 stycznia 2001r. oraz świadectwo pracy z 18 września 2000r. W zaskarżonej decyzji ZUS nie odniósł się do drugiego ze złożonych świadectw pracy nie zaliczając wskazanego w nim okresu zatrudniania w szczególnych warunkach do stażu pracy. Zdaniem odwołującego się, z obu świadectw pracy wynika, że wykonywana przez niego praca miała szczególny charakter i obejmowała okresy: od 5 maja 1978 r. do 14 maja 1991 r. i od 4 listopada 1996 r. do 18 września 2000 r. Łącznie okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach, zdaniem odwołującego się wynosił 16 lat, 10 miesięcy i 23 dni.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, ponieważ zaskarżona decyzja została wydana na podstawie art. 184 ust. 1 i ust. 2 w zw. z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2009r., Nr 153, poz. 1229 ze zm.) oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz jest prawnie i faktycznie uzasadniona. W uzasadnieniu podał, że odwołujący się 1 września 2011r. złożył wniosek o emeryturę. Na podstawie

załączonych dokumentów Zakład przyjął za udokumentowane łącznie 29 lat, 9 miesięcy i 25 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Do stażu pracy w szczególnych warunkach Oddział nie uwzględnił okresu od 5 maja 1978r. do 14 maja 1991r. potwierdzonego świadectwem wykonywania prac w szczególnych warunkach z 25 stycznia 2001r. wystawionym

przez (...) Przedsiębiorstwo (...), gdyż zakres wykonywanej pracy nie została wykazany ściśle według wykazu, działu i pozycji załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r.

Wyrokiem z dnia 29 października 2012r. w sprawie o sygn. akt XIV U 60/12 Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał L. W. prawo do emerytury poczynając od 17 września 2011r.

Sąd Okręgowy ustalił, że odwołujący się osiągnął wiek 60 lat, wykonywał przez ponad 15 lat pracę w warunkach szczególnych w pełnym wymiarze czasu pracy przewidzianym dla danego stanowiska na 1 stycznia 1999r., jak również posiadał okres zatrudnienia w wymiarze ponad 25 lat oraz miał rozwiązany stosunek zatrudnienia. Ustalając czy ubezpieczony ma wymaganą ilość okresów, przez które wykonywał prace w warunkach szczególnych w pełnym wymiarze czasu pracy przewidzianym dla danego stanowiska Sąd Okręgowy wziął pod uwagę dokumenty znajdujące się w aktach sądowych i rentowych jak również zeznania świadków L. B., J. B. i T. W.. Sąd przy tym ustalił, że w całym okresie pracy w (...) odwołujący wykonywał prace w szczególnych warunkach.

Apelacja od powyższego wyroku nie została wniesiona przez żadną ze stron.

W dniu 11 grudnia 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. wniósł skargę o wznowienie powyższego postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem z 29 października 2012r. z uwagi na pojawienie się nowych okoliczności faktycznych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których wynika, że prawo do wcześniejszej emerytury nie powstało.

Organ rentowy wskazał, że informacje stanowiące podstawę do sporządzenia i złożenia wniosku o wznowienie postępowania Oddział uzyskał na początku grudnia 2012 r. po analizie akt sprawy przeprowadzonej przez komórkę merytoryczną odnośnie faktycznego stażu pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie zaskarżył co do zasady wyroku apelacją dzieląc stanowisko Sądu w przedmiocie uznania pracy w warunkach szczególnych w spornym okresie. Dopiero po przekazaniu wyroku do wykonania i szczegółowej analizie okazało się, że wyłączeniu podlegają okresy nieskładkowe po 14 listopada 1991r. Wcześniej ta okoliczność była niesporna, gdyż odwołanie dotyczyło uznania pracy w warunkach szczególnych, co do zasady. Wyrokiem Sądu z 29 października 2012r. w stażu pracy w szczególnych warunkach uwzględniono okresy od 5 maja 1978r. do 14 maja 1991r. i od 4 listopada 1996r. do 31 grudnia 1998r. Z powyższych okresów w ocenie Oddziału należy wyłączyć okresy zwolnień lekarskich od 21 lipca 1997r. do 26 lipca 1997r. (6 dni), od 28 lipca 1997 r. do 1 sierpnia 1997 r. (5 dni), od 02 kwietnia 1998r. do 28 czerwca 1998r. (88 dni) i od 8 lipca 1998r. do 31 grudnia 1998r. (177 dni). Okresy zwolnień lekarskich zostały wykazane przez zakład pracy w punkcie szóstym druku Rp-7 z 9 września 2001r.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie akt sprawy sygn. XIV U 60/12, akt osobowych, akt organu rentowego oraz dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy niniejszej i sprawy XIV U 60/12, które nie były kwestionowane i w ocenie Sądu są wiarygodne.

Sąd odmówił w całości wiary zeznaniom odwołującego się złożonym w niniejszej sprawie, gdyż jednoznacznie przeczą im dowody z dokumentów wymienione w ustaleniach faktycznych. Wskazane dokumenty jasno dowodzą, że w spornych okresach odwołujący się faktycznie pracy nie świadczył lecz

korzystał ze zwolnień lekarskich bądź zwolnień związanych z opieką nad matką. Odmienne twierdzenia odwołującego się, który nie potrafił wyjaśnić przyczyn odmiennych zapisów w okazywanej mu dokumentacji, nie mogą być uznane za wiarygodne. Tym samym nie mógł na tych zeznaniach oprzeć swoich ustaleń i odmówił im wiary.

Uwzględniając powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że skarga o wznowienie postępowania złożona przez organ rentowy nie jest uzasadniona.

Sąd Okręgowy stwierdził, że postępowanie toczyło się na skutek skargi o wznowienie postępowania w trybie prawidłowo wskazanym przez ZUS, w oparciu o przepisy szczególne ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013r. poz.1440).

Zdaniem Sądu Okręgowego nie zachodziła podstawa do stosowania w niniejszej sprawie trybu wznowienia określonego w przepisach kodeksu postępowania cywilnego na podstawie art. 399 i następnym. W tego rodzaju sprawach stosować należy przepisy o charakterze szczególnym wskazane w art. 114 w/w ustawy. Jedynie w zakresie nie uregulowanym odmiennie do wznowienia postępowania posiłkowo zastosować można przepisy k.p.c. (np. o sposobie rozstrzygnięcia o skardze - art. 412 k.p.c.). Podstawy zaś wznowienia wynikać muszą z treści powołanej ustawy emerytalnej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że zgodnie z art. 114 tej ustawy prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość (art. 114 ust. 1)

Stosownie zaś do art. 114 ust. 2 w/w ustawy jeżeli prawo do świadczeń lub ich wysokość ustalono orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy na podstawie dowodów lub okoliczności, o których mowa w ust. 1:

- 1) wydaje we własnym zakresie decyzję przyznającą prawo do świadczeń lub podwyższającą ich wysokość;
- 2) występuje do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości; z wnioskiem tym organ rentowy może wystąpić w każdym czasie;
- 3) wstrzymuje wypłatę świadczeń w całości lub części, jeżeli emeryt lub rencista korzystał ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych dokumentów lub zeznań albo w innych wypadkach złej woli.

W ocenie Sądu Okręgowego rozważyć należało czy wystąpiły przesłanki z art. 114 ust. 1 w/w ustawy w związku z art. 114 ust. 2 pkt 2 tej ustawy.

Zdaniem Sądu Okręgowego w niniejszej zaś sprawie takie przesłanki nie wystąpiły.

Podstawą jaką podnosił skarżący, która miała stanowić bazę dla wznowienia miało być ujawnienie okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, gdyż z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości.

W ocenie Sądu pierwszej instancji podnoszona przez ZUS przesłanka nie zaistniała w rzeczywistości. Nie można bowiem przyjąć by w istocie okoliczność korzystania ze zwolnień lekarskich w okresie zatrudnienia przez odwołującego się była rzeczywiście ujawniona dopiero w niniejszym postępowaniu i już po wydaniu prawomocnego wyroku. Okoliczność ta była bowiem zarówno ZUS jak i Sądowi rozstrzygającemu sprawę znana już na etapie wystąpienia przez odwołującego się z wnioskiem o emeryturę. W zaświadczeniu RP-7 złożonym w ZUS razem z wnioskiem taka okoliczność była jasno wskazana. Była ona zatem znana Sądowi w momencie rozstrzygnięcia o prawie do emerytury. Nadto Sąd ten

miał wiedzę o innych dokumentach potwierdzających tę okoliczność tj. w kserokopii akt osobowych odwołującego się, które złożono do akt sprawy gdzie jednoznacznie wskazano, że odwołujący się w wymienionych okresach korzystał ze zwolnienia od pracy na skutek choroby czy opieki nad matką. Na tych zapiskach oparł się syndyk wydając zaświadczenie RP-7 potwierdzające tę okoliczność.

W ocenie Sądu Okręgowego nie może budzić wątpliwości, że wskazana przesłanka była znana i brana pod uwagę przez Sąd przy pierwszym rozpoznaniu sprawy. Sąd bowiem w uzasadnieniu orzeczenia ustalił, że w okresie od 5 maja 1978

r. do 14 maja 1991 r. i od 4 listopada 1996 r. do 18 września 2000 r. odwołujący pracował w firmie (...) w szczególnych warunkach. Sąd przy tym oparł się przy dokonywaniu ustaleń na wszystkich dokumentach złożonych do akt sprawy i żadnemu z nich nie odmówił wiary. Na podstawie zaś m. in. tych dokumentów ustalił, że odwołujący posiadał okres ponad 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Zdaniem Sądu Okręgowego również kwestia okresów wykonywania (i niewykonywania) pracy objęta jest ustaleniami faktycznymi Sądu dokonanyymi w prawomocnym rozstrzygnięciu. Tym samym wywody zawarte w skardze o wznowienie postępowania musiałyby w istocie powodować zakwestionowanie prawomocnie dokonanych ustaleń faktycznych zawartych w wyroku z 29 października 2012r.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że warunkiem dokonywania ponownej oceny prawa do emerytury w świetle cytowanego art. 114 w/w ustawy musiało być wystąpienie nowych dowodów lub „ujawnienie” okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji. Organ rentowy nie wskazał w sposób przekonujący by rzeczywiście w sprawie po wydaniu wyroku zaistniał jakiś nowy dowód czy też by „ujawniona” została nowa przesłanka. Organ nie przedstawił na to żadnego

dowodu, który by potwierdził ową nowość czy ujawnienie nieznanymi wcześniej okoliczności.

Sąd podniósł, że jak wynika z językowej wykładni art. 114 ust. 1 musi nastąpić „ujawnienie” okoliczności która istniała, co oznacza, że okoliczność ta wcześniej ujawniona nie była. Oznacza to, że musi to być okoliczność, która w postępowaniu przed Sądem nie była ujawniona jak też nie była znana organowi. Taka zaś przesłanka w niniejszej sprawie nie zachodziła albowiem organ miał wiedzę o okresach zwolnień od pracy w związku z chorobami odwołującego się już przy rozpoznawaniu wniosku o emeryturę, a z pewnością posiadał ją już w trakcie postępowania odwoławczego przed Sądem. Mógł zatem w razie gdyby kwestionował poprawność dokonywanych przez Sąd ustaleń faktycznych złożyć apelację od wyroku, gdyż to stanowiło jedyny sposób zweryfikowania poprawności dokonanych ustaleń i oceny dowodów.

Zdaniem Sądu Okręgowego organ rentowy nie może obecnie, obchodząc przepisy o trybie i terminie złożenia apelacji, próbować uzyskać zmianę prawomocnego orzeczenia na podstawie rzekomo nieznanymi organowi i sądowi „ujawnionej” okoliczności. Ta bowiem okoliczność była znana organowi jak też była znana i uwzględniona przy rozstrzygnięciu wyrokiem z 29 października 2012r. przez Sąd, który dokonał ustaleń faktycznych.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ma znaczenia, czy w rzeczywistości odwołujący się w spornych okresach pracę świadczył czy też korzystał ze zwolnień lekarskich, skoro Sąd dokonując prawomocnych ustaleń uznał, że te okresy winny być uznane za okresy pracy w szczególnych warunkach. Tym samym również uzupełnione w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe co do tej okoliczności i ustalenia, że L. W. w spornych okresach pracy nie świadczył pracy nie stanowi wystarczającej podstawy dla odmiennego rozstrzygnięcia. Kluczem dla oceny zasadności skargi o wznowienie jest

stwierdzenie, że nie ujawniono żadnych okoliczności które nie byłyby znane Sądowi i utrwalone w prawomocnie dokonanych ustaleniach faktycznych.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w niniejszym przypadku nie zachodzą przesłanki dokonania wznowienia postępowania na podstawie art. 114 w/w ustawy przytaczając szereg orzeczeń wydanych przez Sądy w analogicznych sprawach m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2012 r. (II UK 160/11, OSNP 2013/5-6/64, LEX nr 1170999), wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 14 marca 2013 r. (III AUa 1286/12, LEX nr 1298932), wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 9 stycznia 2013 r. (III AUa 563/12, LEX nr 1254499), wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2010 r. (I UK 247/09, LEX nr 585725), wyroku z dnia 13 września 2011 r. (I UK 124/11, LEX 1026625), wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2007 r. (I UK 88/07, LEX nr 884983), wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 kwietnia 2013 r. (III AUa 1538/12), wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2003 r., (sygn. II UK 146/02, OSNP-wkl. (...)).

Sąd Okręgowy podniósł, że w wyroku z dnia 28 lutego 2012 r. (K 5/11, OTK-A 2012/2/16, Dz.U.2012/251, Lex nr 1112548) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W związku z tym orzeczenia wydawane na podstawie art. 114 ust. 1a utraciły swoją aktualność. Tym samym Sąd musiał oprzeć swoje rozstrzygnięcie na aktualnym stanie prawnym (tj. z pominięciem art. 114 ust.1a) oraz mógł posiłkować się orzeczeniami, które wydawane były już po wyroku Trybunału, ewentualnie nie prowadzą do rozstrzygnięć z tym wyrokiem sprzecznych.

Zaprezentowane orzeczenia zdaniem Sądu Okręgowego przemawiały za uznaniem, że w niniejszej sprawie nie wystąpiły przesłanki do wznowienia

postępowania na podstawie art. 114 w/w ustawy. Wobec zaistnienia powyżej opisanych okoliczności, Sąd Okręgowy na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. oddalił skargę o wznowienie postępowania jako nieuzasadnioną.

O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 98 k.p.c. uwzględniając, że ZUS sprawę w całości przegrał, zaś ubezpieczony był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. Wysokość zaś wynagrodzenia pełnomocnika określono na podstawie art. 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Od powyższego wyroku apelację wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W., zaskarżając go w całości, zarzucił:

1. błędną wykładnię przepisów prawa materialnego art. 114 ust. 1 i ust.2 pkt 2 w zw. z art.32 ust.1a, art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez stwierdzenie, że nie zachodzą przesłanki do wznowienia postępowania,
2. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału poprzez przyjęcie, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999r. posiada okres stażu pracy w warunkach szczególnych w wymiarze co najmniej 15 lat po wyłączeniu okresów przebywania na zwolnieniach lekarskich i urlopie bezpłatnym,
3. naruszenie przepisów postępowania poprzez dowolną ocenę zebranego materiału dowodowego (art. 233 § 1 k.p.c.),

Wskazując na powyższe zarzuty – organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

W uzasadnieniu organ rentowy podkreślił, że wbrew twierdzeniu Sądu Okręgowego zachodzą przesłanki do wznowienia postępowania, o których mowa w art. 114 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Organ rentowy występuje do Sądu o wznowienie postępowania, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczenia nie istnieje lub istnieje w niższej wysokości. Prawo do emerytury zostało, zdaniem skarżącego, błędnie ustalone przez Sąd. Nie jest prawdą, że przesłanka faktyczna (art. 32 ust. 1a ustawy) była brana pod uwagę przez Sąd przy pierwszym rozpoznaniu sprawy, skoro w uzasadnieniu wyroku z 29 października 2012 r. przyjęto w całości okresy od 5 maja 1978r. do 14 maja 1991r. oraz od 4 listopada 1996r. do 31 grudnia 1998r. jako pracę w warunkach szczególnych. Ochrona praw nabytych nie obejmuje praw, które zostały nabyte niesłusznie. Wyrok taki nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej z uwagi na charakter prawa.

Apelujący podkreślił, że w skardze o wznowienie postępowania organ rentowy powołuje się na ujawnione okoliczności istniejące w dacie wydania wyroku, a mające istotne znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia. Przesłanki ponownego ustalenia prawa zachodzą w każdym wypadku ujawnienia okoliczności wskazujących na nieistnienie prawa do świadczeń i że nie chodzi o nowe wcześniej nieznanne okoliczności, gdyż takiej przesłanki ponownego

ustalenia prawa art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie przewiduje (por. wyrok SN z dn.26.05.201 Or. II UK 354/09).

Zdaniem apelującego nie jest konieczne ujawnienie nowych okoliczności, lecz wystarczą takie, które istniały przed wydaniem decyzji. Dotyczy to także prawomocnych wyroków. W przypadku wnioskodawcy prawo do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy nie powstało, brak warunku 15 lat pracy w warunkach szczególnych, zatem zachodzi przesłanka do wznowienia postępowania.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 21 stycznia 2015r. ubezpieczony L. W. wniósł o oddalenie skargi.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jako bezzasadna podlega oddaleniu.

Na wstępie wskazać należy, że poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne mające znaczenie dla rozstrzygnięcia, są prawidłowe, wobec czego Sąd Apelacyjny czyni je także podstawą swego rozstrzygnięcia, nie dostrzegając potrzeby ich uzupełnienia.

W niniejszej sprawie bezspornym było, że wyrokiem z 29 października 2012r. sygn. akt XIV U 60/12 Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał L. W. prawo do emerytury poczynając od 17 września 2011r. zaliczając mu do stażu pracy w warunkach szczególnych okres od dnia 5 maja 1978r. do 14 maja 1991r. oraz od 4 listopada 1996r. do 31 grudnia 1998r. w (...) Przedsiębiorstwie (...) w W.. Podkreślenia wymaga, że wyrok ten nie został zaskarżony przez organ rentowy i jest prawomocny. W sprawie tej kwestią sporną było zaliczenie powyższego okresu zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych, co warunkowało przyznanie wnioskodawcy prawa do świadczenia. Poza powyższym okresem, organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca legitymuje się ogólnym stażem pracy w wysokości 29 lat, 9 miesięcy i 25 dni. Organ rentowy nie uwzględnił żadnego okresu pracy w warunkach szczególnych na dzień 1 stycznia 1999r. Organ rentowy miał możliwość zaskarżenia apelacją wyroku, a w tym ustaleń faktycznych, które stanęły u podstaw rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w w/w wyroku, czego nie uczynił.

Powołując się na art. 114 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, organ rentowy wskazał, że

nieprawidłowo do stażu pracy w warunkach szczególnych zostały zaliczone wnioskodawcy okresy korzystania ze zwolnień lekarskich oraz okresy opieki nad matką od 1 lutego 1992r. do 5 czerwca 1992r. oraz od 21 lipca 1997r. do 26 lipca 1997r., od 28 lipca 1997r. do 1 sierpnia 1997r., od 2 kwietnia 1998r. do 28 czerwca 1998r. i od 8 lipca 1998r. do 31 grudnia 1998r. Stąd też kwestią sporną było, czy w niniejszej sprawie można ponownie ocenić dowody zgromadzone w aktach rentowych i na podstawie art. 114 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013r. poz.1440 ze zm., zwanej ustawą emerytalną) wznowić postępowanie w sprawie XIV U 60/12.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że samoistną podstawą prawną, uprawniającą do ewentualnego wznowienia postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, jest art. 114 w/w ustawy. W tym zakresie nie ma potrzeby odwoływania się do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, dotyczących skargi o wznowienie postępowania, bowiem okoliczności wskazane przez organ rentowy uzasadniały rozważenie istnienia podstawy wznowienia wskazanej w art. 114 ustawy emerytalnej. Ponieważ w niniejszej sprawie prawo do świadczenia zostało ustalone orzeczeniem organu odwoławczego - Sądu Okręgowego - organ rentowy wystąpił z wnioskiem o wznowienie postępowania na podstawie art. 114 ust. 2 pkt 2 w/w ustawy. Stąd też art. 403 § 2 k.p.c. powoływany przez organ rentowy we wniosku o wznowienie, nie miał w niniejszej sprawie zastosowania. Art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy stanowi samoistną podstawę wznowienia postępowania.

Zgodnie z tym przepisem prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Jeżeli prawo do świadczeń lub ich wysokość ustalono orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy na podstawie dowodów lub okoliczności, o których mowa w ust. 1:

- 1) wydaje we własnym zakresie decyzję przyznającą prawo do świadczeń lub podwyższającą ich wysokość;
- 2) występuje do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości; z wnioskiem tym organ rentowy może wystąpić w każdym czasie;
- 3) wstrzymuje wypłatę świadczeń w całości lub części, jeżeli emeryt lub rencista korzystał ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych dokumentów lub zeznań albo w innych wypadkach złej woli.

Odnosząc się do przesłanek wymienionych w art. 114 ustawy, warunkujących wznowienie postępowania, należy podkreślić, że niewątpliwie postępowanie należy wznowić, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości. W niniejszej sprawie taka okoliczność zaistniała, bowiem z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach rentowych wynikało, że przy obliczaniu stażu pracy w warunkach szczególnych L. W. nieprawidłowo nie uwzględniono okresów korzystania ze zwolnień lekarskich czy z tytułu opieki nad matką. Jednakże nie został spełniony warunek z ust. 1 art. 114 ustawy, wskazany w ust. 2 ("na podstawie dowodów lub okoliczności, o których mowa w ust. 1"). Po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie nie przedstawiono nowych dowodów i nie ujawniono nowych okoliczności. Wszelkie dowody niezbędne do prawidłowego wyliczenia stażu pracy w warunkach szczególnych znajdowały się w aktach rentowych i były ujawnione. Postępowanie w sprawie niniejszej, jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie mogło prowadzić do

ponownej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w aktach rentowych. Taka ocena godziłaby w zasadę powagi rzeczy osądzonej (art. 365 i 366 k.p.c.) i doprowadziłaby de facto do możliwości wniesienia przez organ rentowy nadzwyczajnego środka zaskarżenia od prawomocnego orzeczenia. Takie stanowisko jest uzasadnione i aprobowane także w orzecznictwie i doktrynie.

Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu wyroku z 15 marca 2012r. (sygn..II UK 160/2011, LexPolonica nr 4969041, OSNP 2013/5-6 poz. 64). W wyroku tym Sąd wskazał, że wniosek o wznowienie postępowania przed sądem ubezpieczeń społecznych (art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) nie może opierać się na okolicznościach istniejących przed wydaniem decyzji i znanych organowi rentowemu przed przyznaniem świadczenia wyrokiem sądu pierwszej instancji, od którego organ rentowy nie wniósł apelacji. Skierowany do sądu ubezpieczeń społecznych wniosek organu rentowego o ponowne ustalenie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego na podstawie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach nie jest i nie może być nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia prawomocnego wyroku sądowego przyznającego prawo do emerytury, jeżeli organ rentowy nie skorzystał z przysługujących "zwykłych" odwoławczych środków prawnych. Podniesiono, że dopuszczalne byłoby dokonanie odmiennej oceny dowodów w postępowaniu o ponowne ustalenie prawa do świadczeń, wszczętym przez organ rentowy z urzędu, pod warunkiem jednak, że uzyskano nowe dowody lub ujawniono okoliczności, mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość (zob. uzasadnienie wyroku SN, sygn. III UZP 5/2003; zob. też J. Kuźniar, Ponowne ustalenie prawa do świadczeń emerytalno-rentowych, "Praca i Zabezpieczenie Społeczne" 2004/6 str. 26). Nawiązując do uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2003r. (III UZP 5/2003) oraz wyroku z 28 stycznia 2004r. (sygn..II UK 228/2003, OSNP 2004/10 poz. 118) należy wskazać, że

słusznym jest pogląd o niedopuszczalności ponownego ustalenia prawa do świadczeń tylko z tej przyczyny, że organ rentowy w wyniku ponownej oceny dowodu uzna go za niewiarygodny lub też poweźmie wątpliwość, co do jego

wiarygodności i przeprowadzi postępowanie dowodowe w celu ponownego sprawdzenia stwierdzonych tym dowodem okoliczności. Na tle w/w wyroku Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2004r. w piśmiennictwie wyrażono pogląd, że art. 114 ust. 1 ustawy statuuje kilka warunków, od których spełnienia zależy dopuszczalność wszczęcia postępowania w sprawie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości. Należą do nich: przedłożenie nowych dowodów lub ujawnienie okoliczności, przy czym powinny to być zarówno okoliczności, jak i nowe dowody mające wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, nadto okoliczności te powinny istnieć przed wydaniem decyzji, a organ rentowy, wydając decyzję, nie powinien ich znać (R. Babińska, glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2004r. sygn.. II UK 228/2003 OSP 2006/10 str. 552). W niniejszej sprawie nie został spełniony ostatni z powyżej wymienionych warunków, bowiem organ rentowy, wydając decyzję z 17 listopada 2011r., zaskarżoną w sprawie o sygn. XIV U 60/12 znał wszystkie okoliczności.

Należy się także zgodzić z poglądem Trybunału Konstytucyjnego zaprezentowanym w uzasadnieniu wyroku z 28 lutego 2012r. w sprawie K 5/2011 (LexPolonica nr 3048453, OTK ZU 2012/2A poz. 16), w którym Trybunał uznał za niezgodne z Konstytucją nieograniczone uprawnienie do weryfikowania także decyzji wydanych na skutek błędów organu rentowego, do których świadczeniobiorcy w żadnej mierze się nie przyczynił. Odmienna ocena dowodów dołączonych do wniosku o emeryturę lub rentę, przeprowadzona przez organ rentowy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej świadczenie, nie jest okolicznością uzasadniającą wszczęcie z urzędu postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jak

słusznie podniósł ubezpieczony w odpowiedzi na skargę organu rentowego, złożył całą dostępną dokumentację uzyskaną z zakładów pracy, z której wynikały okresy składkowe i nieskładkowe. Być może błędem organu rentowego i Sądu Okręgowego w sprawie o sygn. akt XIV U 60/12 była nieprawidłowa ocena materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, co jednak nie może stanowić podstawy do wznowienia prawomocnego orzeczenia.

Stąd też mając na uwadze powyższe, niezasadne okazały się zarzuty apelacyjne dotyczące naruszenia art. 233 k.p.c. Skoro Sąd nie jest w niniejszej sprawie uprawniony do ponownej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, to nie ma możliwości czynienia odmiennych niż w prawomocnym wyroku ustaleń na podstawie wskazanych przepisów. Wbrew zarzutom skarżącego także art. 32 pkt 1a w związku z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie mogły znaleźć zastosowania w niniejszej sprawie, skoro postępowanie nie mogło zostać wznowione. W odniesieniu do twierdzeń organu rentowego należy się zgodzić, że wymierzanie sprawiedliwości powinno uwzględniać rzeczywisty stan rzeczy i obowiązujące prawo i obejmować ochroną prawną stronę występującą z merytorycznie zasadnym roszczeniem. Jednakże nie sposób pominąć, że prawo do emerytury zostało wnioskodawcy przyznane na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego wydanego w sprawie XIV U 60/12. Wzruszenie prawomocności wyroku może nastąpić jedynie w ściśle określonych przypadkach, między innymi z uwagi na zasadę zaufania obywateli do Państwa, wyrażoną w przepisach Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie stwierdza, że prawomocność jest sama w sobie wartością konstytucyjną. Ochrona prawomocności ma konstytucyjne zakotwiczenie w art. 7 Konstytucji, mówiącym o działaniu organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa. Zatem prawomocne rozstrzygnięcia (działające *ratione imperii*) mają za sobą konstytucyjne domniemanie wynikające z tego właśnie przepisu.

Może być ono przełamane - gdy samo rozstrzygnięcie odbiega od konstytucyjnego standardu (niekonstytucyjność dotycząca prawa materialnego lub procedury, wykorzystanych *in concreto*, do wydania prawomocnego orzeczenia). Dlatego podważenie prawomocności musi każdorazowo być przedmiotem skrupulatnego ważenia wartości (zob. SK 7/2006). W niniejszej sprawie z uwagi na niespełnienie przesłanek z art. 114 ustawy nie było możliwości wzruszenia prawomocności wyroku Sądu Okręgowego.

Na marginesie, odnosząc się do twierdzeń organu rentowego, należy wskazać na utrwalone stanowisko Sądu Najwyższego, odnoszące się do określenia wzajemnego stosunku przepisów art. 184 i art. 32 ust. 1a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dotyczące funkcjonowania zasady *lex posterior derogat priori* w obliczu ochrony praw nabytych. Problem ten zarysował się w związku z wprowadzonymi do art. 32

ustawy emerytalnej zmianami, określającymi warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, na skutek dodania przepisu ust. 1a, co uczyniono ustawą z 20 kwietnia 2004r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach, która weszła w życie 1 lipca 2004r. W przepisie tym postanowiono, że przy ustalaniu takich okresów zatrudnienia nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik po 14 listopada 1991r. otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa (pkt 1) oraz okresów, w których na mocy szczególnych przepisów został zwolniony od świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego (pkt 2). Przepis art. 32 ust. 1a pkt 2 został uchylony ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1412), zatem wyłączeniu ulegają tylko okresy niezdolności do pracy z powodu choroby i macierzyństwa. Ustawodawca, wprowadzając zmiany pojęcia

"zatrudnienia w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze", nie uchylał przepisów międzyczasowych, w związku z czym zakres stosowania art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych był przedmiotem skargi konstytucyjnej opartej na zarzucie jego niezgodności z art. 2 i 32 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2008 r. (K. 33/2006, OTK ZU 2008/6A poz. 106), uznawszy za właściwą dla oceny konstytucyjności omawianego przepisu chwilę powstania prawa podmiotowego, w tym wypadku prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, oddalił zarzut, że zmiana warunków emerytalnych prowadzi do naruszenia praw nabytych. Stwierdził, że oceniana zmiana może mieć zastosowanie wyłącznie na przyszłość. W konsekwencji w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz także zyskiwać wzmocnienie w prawie, a funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach przed 1 stycznia 1999 r. W przepisie tym ustawodawca utrwalił sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego i ogólnego i zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym; przez wydanie tego przepisu nastąpił stan związania, tj. zobowiązania się przez Państwo do powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w istniejące prawo tymczasowe. Wobec tego przewidziana w ustawie ekspektatywa prawa do emerytury nie mogła wygasnąć na skutek nowej regulacji ustalania stażu zatrudnienia. Gwarancji przyszłego prawa do emerytury złożonej wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy, ustawodawca nie mógł już naruszyć przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia. Stąd ocena, że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999r. określonego w art. 184 ustawy okresu

wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 obowiązujących po 1 lipca 2004r. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/2011, LexPolonica nr 2792328, z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/2009, LexPolonica nr 2603797, OSNP 2011/19-20 poz. 260, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/2005, LexPolonica nr 402889).

W tym stanie rzeczy, uznając apelację za niezasadną, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku. O kosztach procesu orzeczono jak w punkcie II sentencji wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013r. Nr 490).

Sędziowie : Przewodniczący: